

Sabina Zorčič

Izkušnje in mnenja staršev o pouku romščine in romske kulture

Izvleček

Prispevek obravnava izkušnje in mnenja romskih staršev glede pouka romskega jezika in romske kulture, ki ga obiskujejo njihovi otroci. Romski otroci v Sloveniji vstopajo v slovenski izobraževalni sistem z različnimi jezikovnimi kompetencami v slovenščini in romščini, pri čemer – v nasprotju z ostalima dvema ustavno priznanimi manjšinama – nimajo možnosti izobraževanja v svojem prvem jeziku. Številne raziskave in priporočila izpostavljajo pomen zgodnjega vključevanja v vrtce in dodatnega učenja jezika izobraževanja za romske otroke, a hkrati opozarjajo na potrebo po vključitvi romskega jezika in kulture v šolski kurikulum, pri čemer je treba upoštevati raznolikost narečij v romski skupnosti.

Raziskava, ki je predstavljena v prispevku, je vključevala anketiranje 30 staršev s področja Bele krajine in Prekmurja. Podali so svoje izkušnje z dopolnilnim poukom romskega jezika in romske kulture, obenem pa odgovorili tudi na vprašanja, ki se nanašajo na rabo, znanje in odnos do romskega jezika. Rezultati kažejo, da večina staršev doma govori romsko, vendar se uporaba slovenščine razlikuje glede na regijo. Starši običajno pozitivno ocenjujejo znanje romskega jezika svojih otrok, vendar izražajo skrb glede njihovega znanja slovenščine, še posebej v Beli krajini, kjer je to pogosto nižje.

Starši cenijo trenutni model dopolnilnega pouka ter ta dodatni angažma z njihovimi otroki v šoli vidijo kot pozitivno pridobitev za otroke. Izvajanje pouka je tako dober način za boljšo vključenost romskih otrok k pouku in dolgoročno možno boljšo učno uspešnost ter izboljšanje samega odnosa do izobraževanja. Prispevek poudarja sociolingvistične razlike med Prekmurjem in Belo krajino, ki vplivajo na jezikovno samozavest in identiteto govorcev.

Ključne besede: romski jezik, dopolnilni pouk, osnovna šola, mnenja staršev, Slovenija

1 Uvod

Otroci iz romskega jezikovnega okolja v Sloveniji izhajajo iz zelo različnih skupnosti in jezikovno-socialnih kontekstov. Vsem pa je skupno to, da vstopajo v izobraževalni sistem s slovenskim jezikom in nimajo možnosti izobraževanja v svojem prvem jeziku, kot je to zagotovljeno obema drugima ustavno priznanima manjšinama na dvojezičnih območjih v Sloveniji, madžarski in italijanski. Razlogi za to so številni in različni ter niso predmet tega prispevka. Dejstvo, s katerim se v Sloveniji soočamo, je, da otroci iz sicer raznolikih romskih jezikovnih okolij vstopajo v slovenski izobraževalni sistem z zelo različno jezikovno kompetenco tako v slovenščini kot tudi v romščini.

Zagovornik načela enakosti (2025) v zadnjem poročilu, ki se nanaša na Izzive pri vzgoji in izobraževanju romskih otrok in mladostnikov, med drugim navaja priporočila tudi Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje, v katerih poudarja pomen zgodnjega vključevanja v vrtce in dodatnega učenja slovenščine za romske otroke. Glede prvega jezika priporoča le:

[da naj MVI] omogoči, da se bo obstoječi izbirni predmet *Romska kultura* izvajal v vseh osnovnih šolah na območjih, kjer živijo Romi. Sprejme pa naj tudi načrt za usposabljanje učiteljev za poučevanje romskega jezika in kulture ter ta predmet vključi v učni načrt za osnovno šolo. To bi pomagalo pri razvoju romskega jezika in odpravi stereotipov ter prispevalo k boljšemu sobivanju med Romi in večinsko skupnostjo (Zagovornik enakih možnosti 2025, 6).

Priporočilo je sicer dobro, a se zdi, da ne upošteva raznolikosti romskega jezika v Sloveniji in posledic, ki iz tega izhajajo. Ko razpravljamo o možnosti, da bi romskim otrokom omogočili rabo ali vključitev njihovega prvega jezika v osnovno šolo, to pomeni vključitev dialekta, ki ga govorijo sami in v širši skupnosti, ter ne tako imenovanega standardiziranega romskega jezika, ki bi vključeval le enega od romskih narečij, ki so prisotna v Sloveniji (STA 2023), čeprav bi bil zanj celo izdelan učni načrt.

Kljub temu, da je jezik le eden od številnih prepletenih problemov, ki onemogočajo enakovredno izobraževanje romskih otrok v Sloveniji, pa je pogosto naveden kot prvi ključni problem učečih se otrok (glej poročilo Zagovornika enakih možnosti 2025, 59, podobno Réger 1974; Tancer 1994; Vonta et al. 2011). Ker pa gre pri večini romskih otrok v slovenskem šolskem sistemu za zaporedno dvojezičnost, torej takšno, kjer se drugi jezik usvaja za prvim (običajno z začetkom usvajanja v obdobju od 3–6 let), ne smemo pozabiti na razvijanje njihovega prvega jezika. Številne raziskave so pokazale, da je uspešnost otrok pri usvajanju ali učenju drugega jezika močno odvisna od znanja njihovega prvega jezika (npr. Cummins 2006), kar se je potrdilo tudi pri raziskavah dvojezičnega usvajanja jezika pri romskih otrocih v drugih

evropskih državah (npr. Kyuchukov 2024). Na Inštitutu za narodnostna vprašanja zato izvajamo dopolnilni pouk romščine na dveh šolah z dveh območjih avtohtone romske poselitve v Sloveniji. V Prekmurju in Beli krajini se dopolnilni pouk pilotno izvaja za vključene romske otroke in poteka na šoli, pred ali po pouku, in sicer dve šolski uri na teden. Izvajata ga pripadniki romske skupnosti, govorki dialektov, sicer tudi zaposleni na šoli.¹

Sociolingvistična obravnava obeh narečij z območja avtohtone romske poselitve v Sloveniji, prekmurskega in dolenskega, razkriva, da sta po eni strani na zelo različnih stopnjah glede vitalnosti in ohranitve, po drugi strani pa vseeno v obeh primerih obstaja visoka stopnja ogroženosti, predvsem zaradi slabšega medgeneracijskega prenosa jezika v mešanih zakonih in opuščanja jezika zaradi prevzemanja urbanega načina življenja mlajših ter posebej pri bolj izobraženih romskih posameznikih. Medtem ko so v Prekmurju funkcionalnost jezika, njegov opis in vidnost boljši kot na Dolenjskem in v Beli krajini,² pa je znanje romskega jezika v Prekmurju pri mlajši generaciji v upadu. Starši s svojimi otroki raje govorijo v slovenskem jeziku, ki je sicer bližji prekmurskemu dialektu z romskimi prvinami, zato imajo otroci s knjižno slovenščino še vedno precej težav. Po drugi strani se dolensko narečje precej uporablja v zaprtem zasebnem krogu, a je zaradi slabše normiranosti oziroma kodifikacije narečje veliko bolj dovzetno za spremembe, predvsem pod vplivom slovenščine in hrvaščine, iz katerih zajema ogromno besedišča v romsko jezikovno matrico. Dolenjsko romsko narečje kaže nekatere podobnosti z južnimi centralnimi romskimi dialekti (kamor uvrščamo prekmursko narečje), a tudi podobnosti z južnobalkanskimi dialekti arli, obenem pa so zanj značilne tudi številne jezikovne posebnosti, ki so znane le v dolenski romščini (Cech & Heinschink 2001; Matras 2004). Govorci belokranjske romščine, ki so bili respondenti v raziskavi, govorijo različico dolenskega romskega narečja.

Z raziskavo smo želeli zbirati podatke o izkušnjah, mnenjih in zadovoljstvu romskih staršev s poukom romščine in romske kulture. Na podlagi analize bomo lahko pripravili predloge za izboljšanje kakovosti pouka in boljšo podporo otrokom iz romskih skupnosti. Obenem smo pridobili podperne sociolingvistične podatke, predvsem o rabi romskega jezika v družini in širši družbi.

1 Dopolnilni pouk romščine se izvaja na podlagi naročila Ministrstva za vzgojo in izobraževanje v okviru strokovnorazvojne naloge podpornih aktivnosti v izobraževanju.

2 Jezik vseh Romov iz jugovzhodne Slovenije, ne glede na pokrajino, je označen z imenom geografsko največjega območja tega dela države, t. j. dolenski romščina oziroma dolenski romski dialekt.

2 Metodologija

V anketi je sodelovalo 30 staršev, kar je 93,8 odstotni delež vseh staršev otrok, ki obiskujejo dopolnilni pouk romščine na obeh osnovnih šolah, kjer se pouk pilotno izvaja. V Beli krajini poteka pouk od samega začetka programa, t. j. od šolskega leta 2021/22, medtem ko se pouk v Prekmurju izvaja od šolskega leta 2023/24.

Podatke sta pridobivali izvajalki romskega pouka, ki tudi sicer služita kot most med šolo in romsko skupnostjo, iz katere prihajajo romski učenci. Vprašalnik je bil sestavljen v slovenščini, spraševalki pa sta vprašanja tudi podrobneje razložili, interpretirali ali prevedli v romščino. Kljub temu, da je njuna prisotnost lahko vplivala na odgovore glede kakovosti izvajanja pouka, pa sklepamo, da so zaradi boljšega razumevanja vprašalnika in večjega angažmaja respondentov odgovori boljši, kot bi bili brez njune prisotnosti. V tem primeru bi lahko bili zaradi nerazumevanja vprašanj odgovori povsem neuporabni. Vprašanja so bila, kolikor se je dalo, kratka, uporabljeni so bili respondentom bolj znani izrazi (npr. materni jezik namesto prvi jezik), kjer pa to ni bilo mogoče, smo opredelili uporabljene izraze.

2.1 Vzorec

Iz Prekmurja je konec junija in začetek julija 2025 anketo izpolnilo 8 staršev (100 %), medtem ko je v Beli krajini v začetku avgusta 2025 anketo izpolnilo 22 staršev (92 %). Respondenti so pred tem podpisali informirana soglasja za izvedbo ankete. Anonimizirana podatkovna datoteka in vprašalnik sta na voljo v podatkovnem repozitoriju (Zorčič 2025b).

Na anketna vprašanja so odgovarjali starši oziroma skrbniki otrok, ki otroka najboljše poznajo in spremljajo njegov razvoj ter šolsko udejstvovanje. Vprašanja se nanašajo na skupno 46 otrok, vključenih k pouku (10 otrok iz Prekmurja in 36 otrok iz Bele krajine). Večina respondentk je bila ženskega spola (93 %), dva respondenta sta bila moškega spola. Po izobrazbi prevladuje nepopolna osnovnošolska izobrazba (57 %), še posebej med respondenti iz Bele krajine (68 %), in osnovnošolska izobrazba (30 %), ki prevladuje med respondenti iz Prekmurja (63 %), medtem ko ima majhen delež (7 %) srednjo 2letno ali 3letno poklicno šolo ali 4letno strokovno šolo (7 %). Svoj trenutni položaj je kot zaposleni označilo 10 % respondentov, 30 % se jih je opredelilo kot nezaposleni, medtem ko je 53 % respondentov izbralo možnost gospodinjec/gospodinja. Sedem odstotkov respondentov je izbralo možnost drugo (sezonsko delo oziroma skrb za gibalno oviranega otroka). Respondenti so po večini rojeni v Sloveniji, le en respondent je bil rojen na Hrvaškem (primer iz Prekmurja), na Hrvaškem je v štirih primerih rojen tudi drug starš otroka (v vseh primerih iz Bele krajine).

Učenci, ki obiskujejo pouk, običajno nadaljujejo obiskovanje skozi leta. Tako večina najstarejših otrok obiskuje pouk romščine dve leti ali več (76 %) in večina drugih otrok v družini, t. j. mlajših, leto ali več (57 %).

3 Rezultati

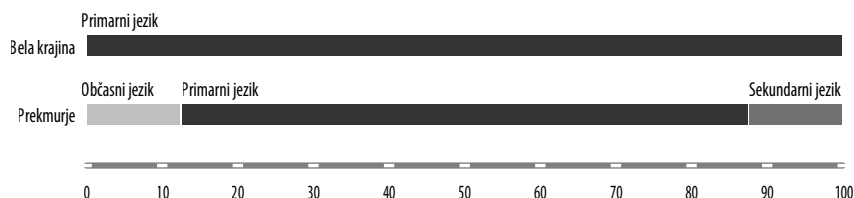
3.1 Raba jezika v ožji družini

Tabela 1: Raba jezikov v družini

Katere jezike govorite doma v ožji družini?							
Podvprašanja	Odgovori					Povprečje	Std. odklon
	Primarni jezik (uporabljen v večini pogovorov, > 75 % časa)	Sekundarni jezik (uporabljen pogosto, 25–75 % časa)	Občasni jezik (uporabljen redko, < 25 %)	Ne uporabljamo	Skupaj		
Domači romski dialekt	28 (93 %)	1 (3 %)	1 (3 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	1,1	0,4
Slovenski jezik	1 (3 %)	6 (20 %)	5 (17 %)	18 (60 %)	30 (100 %)	3,3	0,9
Hrvaški jezik	0 (0 %)	0 (0 %)	12 (40 %)	18 (60 %)	30 (100 %)	3,6	0,5
Drugi romski dialekt	1 (3 %)	0 (0 %)	1 (3 %)	27 (93 %)	29 (100 %)	3,9	0,6
Drugi jezik: kateri	0 (0 %)	0 (0 %)	2 (7 %)	27 (93 %)	29 (100 %)	3,9	0,3

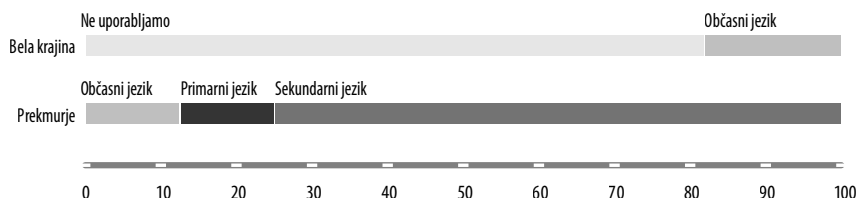
Vir: Zorčič 2025b.

Na vprašanje, kateri jezik govorijo doma v ožji družini (tabela 1), jih večina odgovori, da je njihov primarni jezik (t. j. jezik, ki se uporablja v večini pogovorov in več kot tri četrtine časa) romski jezik, in sicer domači romski dialekt (le v enem primeru drugi romski dialekt). Domači romski dialekt se kot sekundarni jezik (t. j. jezik, ki se uporablja pogosto, med četrtino in tri četrtine časa) uporablja le v eni družini, prav tako v eni družini kot občasni jezik (t. j. jezik, ki se uporablja redko, manj kot četrtino časa). Če podatke primerjamo regijsko (graf 1), lahko ugotovimo, da obe družini, v katerih se romski jezik ne uporablja kot primarni jezik družine, prihajata iz Prekmurja. Vse družine respondentov uporabljajo romski jezik, nihče se ni odločil za možnost, da romščine ne uporabljajo.

Graf 1: Raba domačega romskega dialekta v družini po regijah (v %)

Vir: Zorčič 2025b.

Slovenščino kot primarni jezik uporablja le ena družina iz Prekmurja, v petini primerov se pojavlja kot sekundarni jezik (20 %, vsi iz Prekmurja) in v nekaj manjšem deležu kot občasni jezik (17 %, en respondent v Prekmurju in 4 v Beli krajini). Pretežno (60 %) pa v družinah respondentov slovenščine sploh ne uporabljajo (vsi so iz Bele krajine, torej je delež družin iz Bele krajine, kjer slovenščine doma sploh ne uporabljajo, 82 %, to je razvidno iz grafa 2).

Graf 2: Raba slovenskega jezika v družinah po regijah (v %)

Vir: Zorčič 2025b.

Hrvaščino uporablja kot občasni jezik 40 % družin, v ostalih primerih se ne uporablja. Kot občasni jezik se v dveh izmed družin pojavi tudi bosanščina (Bela krajina).

Analiza rabe jezika doma glede na regijo potrjuje trenutno sociolingvistično situacijo obeh tradicionalno prisotnih romskih skupnosti v Sloveniji. V JV Sloveniji romski jezik prevladuje v komunikaciji ožje in širše skupnosti, slovenski in hrvaški jezik pa se v redkih primerih uporabljata le kot občasni jezik, medtem ko je na SV v družinah vedno bolj prisotna tudi slovenščina kot sekundarni jezik in hrvaščina kot občasni jezik.

3.2 Znanje jezikov

Znanje romščine³ otrok pred vstopom k pouku romščine ocenjujejo po večini dobro, pri čemer ni večjih razlik med sorojenci in med regijama (tabela 2).⁴

Tabela 2: Ocena staršev znanja romščine pred vključitvijo v pouk romskega jezika glede na regijo

Otrok obiskuje pouk romščine na osnovni šoli	Kako bi ocenili znanje romščine vašega otroka, preden se je vključil k pouku romščine? Označite za vsakega otroka posebej.		
	Prvi otrok (najstarejši)	Drugi otrok	Tretji otrok (najmlajši)
	Povprečje	Povprečje	Povprečje
Bela krajina	3,8	3,8	3
Prekmurje	3,6	4	0
Skupaj	3,8	3,8	3

Vir: Zorčič 2025b.

Pri oceni znanja slovenščine svojih otrok pa so romski starši bolj zadržani (tabela 3). Povprečna vrednost celotnega vzorca je 2,7, pri čemer moramo izpostaviti veliko razliko med starši iz Bele krajine in starši iz Prekmurja. Slednji ocenjujejo znanje slovenščine svojih otrok z enakim povprečjem kot znanje romščine (3,7), medtem ko starši v Beli krajini znanje slovenščine svojih otrok ocenjujejo s precej nižjim povprečjem (2,5). Padanje povprečja glede na zaporedje otrok v družini je minimalno, vzorec po sorojencih pa je premajhen za konkretnjša sklepanja.⁵

Tabela 3: Ocena staršev znanja slovenščine svojih otrok pred vključitvijo v pouk romskega jezika glede na regijo

Otrok obiskuje pouk romščine na osnovni šoli	Kako bi ocenili znanje slovenščine vašega otroka, preden se je vključil k pouku romščine? Označite za vsakega otroka posebej.		
	Prvi otrok (najstarejši)	Drugi otrok	Tretji otrok (najmlajši)
	Povprečje	Povprečje	Povprečje
Bela krajina	2,5	2,4	2,5
Prekmurje	3,8	3,5	0
Skupaj	2,9	2,6	2,5

Vir: Zorčič 2025b.

3 Zelo slabo = 1, Slabo = 2, Niti dobro niti slabo = 3, Dobro = 4, Zelo dobro = 5.

4 Manjši odklon navzdol je pri štirih otrocih, ki so tretji otrok v družini, ki obiskujejo pouk. Skupina je premajhna za zaključke.

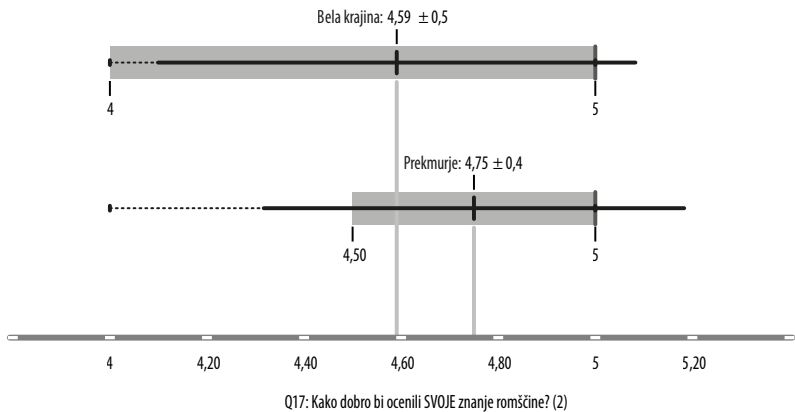
5 Za več o jezikovni zmožnosti otrok v slovenščini na obeh šolah, kjer poteka pouk, glej Zorčič 2025a.

Tabela 4: Samoocena staršev znanja romščine

	Kako dobro bi ocenili SVOJE znanje romščine?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Zelo slabo)	0	0 %	0 %	0 %
	2 (Slabo)	0	0 %	0 %	0 %
	3 (Niti dobro niti slabo)	0	0 %	0 %	0 %
	4 (Dobro)	11	37 %	37 %	37 %
	5 (Zelo dobro)	19	63 %	63 %	100 %
Veljavni	Skupaj	30	100 %	100 %	

Vir: Zorčič 2025b.

Graf 3: Samoocena staršev znanja romščine glede na regijo

Vir: Zorčič 2025b.

Respondenti so precej bolj homogeni v odgovorih glede njihovega znanja romščine (tabela 4). Večina jih meni, da je njihovo znanje romščine zelo dobro (63 %), ostali pa, da je dobro (37 %), kar kaže na visoko povprečje 4,6 (standardni odklon 0,5). A podatek postane zanimiv, ko ga primerjamo glede na regijo. Delež respondentov, ki menijo, da je njihovo znanje zelo dobro, je v Prekmurju veliko večji (75 %) kot v Beli krajini (59 %). Delež belokranjskih respondentov, ki menijo, da je njihovo znanje romščine dobro, je 41 %, v Prekmurju pa 25 %. V povprečju (graf 3) se tako kaže razlika v samozavesti govorcev obeh dialektov, ki je vredna omembe in tudi mesta v nadaljnjih raziskavah. Višja samoocena v Prekmurju ni v skladu s podatki te raziskave, kjer je raba prekmurskega romskega dialekta v družini manjša od rabe romskega dialekta v Beli krajini, niti ni v skladu s tem, da se prekmurski romski dialekt medgeneracijsko že prenaša v manjši meri (npr. STA 2025). Rezultat bi lahko razložili z višjo prestižno vrednostjo prekmurskega romskega dialekta.

Njegovi govorniki so slovenska romska elita: iz te govorne skupnosti izhajajo večina vidnih romskih (političnih) predstavnikov, tam je registrirana Zveza romske skupnosti Republike Slovenije ter večina civilno-družbenih organizacij, socialno-ekonomski status prekmurskih Romov je boljši (npr. Winkler 1999), njihov dialekt je v večji meri prisoten v javnosti in medijih (radio in televizija), predvsem pa je ukvarjanje z jezikom, ki poteka v večji meri s strani prekmurske romske inteligence, ustaljeno in bolj načrtno kot med Romi na Dolenjskem in v Beli krajini.

3.3 Dejavnosti, ki vplivajo na rabo prvega jezika doma

Na vprašanja o dejavnostih oziroma aktivnostih, ki vplivajo na rabo prvega jezika doma (tabela 5), so starši najbolj prepričljivo odgovorili, da večina (93 %) z otrokom zelo pogosto (vsak dan ali skoraj vsak dan) govori v romščini, obenem pa se tudi večina (67 %) pogosto udeležuje družinskih ali skupnostnih dogodkov, na katerih uporabljajo romski jezik (v Prekmurju je 62,5 % takšnih). Po drugi strani večina nikoli (73 %) ne bere (staršev, ki redko ali občasno berejo, je več v Prekmurju), prav tako starši ne uporabljajo aplikacij za spletno učenje romščine (60 % sploh ne, preostalih 40 % je prepričanih, da to sploh ni mogoče).

Preostali odgovori na vprašanja o načinih in pogostosti spodbujanja prvega jezika so malenkost bolj razpršeni. Glasbo v romščini poslušajo velika večina, od tega 43 % zelo pogosto, 40 % pogosto, le redki občasno ali manj ter nihče nikoli. Pri tem razbitje podatkov na regiji pokaže, da je povprečje v Beli krajini veliko višje, saj so vsi respondenti, ki poslušajo glasbo zelo pogosto, iz te regije. Po drugi strani filme ali TVoddaje v romščini večina nikoli ne gleda (57 %), desetina pa redko (manj kot enkrat na mesec), medtem ko je dobra desetina prepričana, da to v romščini sploh ni mogoče (vsi iz Bele krajine). V prihodnjih poizvedovanjih bi veljalo vprašanje razdeliti po filmih in po konkretni romski oddaji na RTV Slovenija, saj slednja po večini vključuje prispevke v prekmurskem dialektu. Zanimiva je tudi razpršenost odgovorov glede rabe romščine prek video klica ali telefona s sorodniki in prijatelji, kar nakazuje, da je bilo vprašanje preveč večplastno. Večina sicer še vedno pogosto uporablja romščino: 47 % zelo pogosto, 30 % pogosto, desetina občasno ali redko in 13 % nikoli (vsi iz Bele krajine). Vsekakor romščino v večji meri uporabljajo za govorno komunikacijo, saj na vprašanje, koliko jo uporabljajo v pisni obliki v digitalni komunikaciji in na socialni omrežjih (*Viber*, *WhatsApp*, *Facebook* itd.), odgovarjajo, da zelo pogosto in pogosto le 13 %, večina (50 %) pa občasno (ponovno pa več pisne romščine uporabljajo v Prekmurju). Prav tako ne uporabljajo romščine za pisanje pisem in zgodb v romščini: 90 % nikoli in 10 % redko (slednji vsi iz Prekmurja).

Tabela 5: Dejavnosti za spodbujanje družinskega jezika

Kako pogosto doma spodbujate romščino z naslednjimi dejavnostmi:									
Podvprašanja	Odgovori							Povprečje	Std. odklon
	Nikoli	Redko (manj kot 1x na mesec)	Občasno (1x–2x na mesec)	Pogosto (večkrat na teden)	Zelo pogosto (vsak dan ali skoraj vsak dan)	Mislim, da to v rom. ni mogoče.	Skupaj		
Z otrokom govorimo v romščini.	0 (0 %)	0 (0 %)	2 (7 %)	0 (0 %)	28 (93 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	4,9	0,5
Skupaj z otrokom beremo knjige v romščini.	22 (73 %)	7 (23 %)	1 (3 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	1,3	0,5
Poslušamo glasbo v romščini.	0 (0 %)	4 (13 %)	1 (3 %)	12 (40 %)	13 (43 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	4,1	1,0
Gledamo filme ali TVoddaje v romščini.	17 (57 %)	9 (30 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	4 (13 %)	30 (100 %)	2,0	1,7
Uporabljamo aplikacije ali spletne vire za učenje romščine.	18 (60 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	12 (40 %)	30 (100 %)	3,0	2,5
Udeležujemo se družinskih ali skupnostnih dogodkov, kjer uporabljamo romščino.	0 (0 %)	1 (3 %)	2 (7 %)	20 (67 %)	7 (23 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	4,1	0,7
Prek video klica ali telefona se pogovarjamo s sorodniki ali prijatelji.	4 (13 %)	1 (3 %)	2 (7 %)	9 (30 %)	14 (47 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	3,9	1,4
Pišemo pisma ali zgodbe v romskem jeziku.	27 (90 %)	3 (10 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	1,1	0,3
Romščino pisno uporabljamo v digitalni komunikaciji in na socialnih omrežjih (Viber, WhatsApp, Facebook itd.).	9 (30 %)	2 (7 %)	15 (50 %)	3 (10 %)	1 (3 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	2,5	1,1

Vir: Zorčič 2025b.

Na vprašanje, ali so se glede rabe romščine v domačem okolju kdaj posvetovali z vzgojitelji, učitelji, romskimi pomočniki ali drugimi strokovnjaki, je slaba petina odgovorila pozitivno, pri čemer večina (87 %) izmed njih navaja, da so prejeli nasvet, naj doma uporabljajo oba jezika (romščino in slovenščino), v enem primeru (Bela krajina) pa celo, naj z otroki doma govorijo izključno slovensko (14 %). Takšna praksa ni v skladu s smernicami o kakovostnem jezikovnem vnosu (cf. King & Fogle 2017), po katerih naj starši v komunikaciji s svojimi otroki uporabljajo svoj prvi jezik.

3.4 Izkušnje staršev s poukom romščine

3.4.1 Motivi za vpis

Najbolj enovito in pozitivno so na trditve, ki se nanašajo na razloge za vpis otroka k pouku romščine (tabela 6), starši v obeh skupnostih odgovorili pri trditvi o pomembnosti razvoja in ohranjanja prvega jezika za komunikacijo z družino in skupnostjo (37 % pomembno in 63 % zelo pomembno) ter so pri tem upoštevali želje otroka (90 % zelo pomembno).

Ostali odgovori, ki so se nanašali na glavne razloge za vpis staršev k pouku romskega jezika in kulture, so bili precej bolj razpršeni, npr. zaradi podpore integraciji v slovensko družbo ob ohranjanju lastne identitete (niti pomembno niti nepomembno 33 %, pomembno 40 %), ki je vsebinsko ena od zahtevnejših trditev. Pri ostalih odgovorih je poleg razpršenosti veljalo, da je prihajalo tudi do razlik v odgovorih pri obeh skupnostih. Tako je tudi v primeru odgovora na vprašanje, v kolikšni meri je bil razlog za vpis pomembnost krepitve kulturne identitete in pripadnosti ter spodbujanje samozavesti in občutka pripadnosti, kar kaže na to, da je individualna izkušnja posameznikov zelo različna. V prvi vrsti se ponovno beleži razlika v samozavesti in priznavanju pripadnosti glede na izvorni dialekt, kažejo se torej razlike med pripadniki prekmurskih ali dolenskih Romov. Pri teh dveh vprašanjih je povprečje za dobro točko višje pri prekmurskih Romih. Obe trditvi, krepitev kulturne identitete in pripadnosti ter spodbujanje samozavesti in občutka pripadnosti, sta govorcem v Prekmurju zelo pomembni (75 %), ostalim pomembni, medtem ko so rezultati v Beli krajini precej razpršeni. Razloge za to verjetno lahko ponovno iščemo v prej omenjeni večji prestižnosti prekmurskega dialekt, v povprečju boljšem življenjskem standardu prekmurskih Romov ter prisotnost inteligence, ki tudi politično nadzoruje kapital, namenjen romski skupnosti (cf. Ferlin 2024). Podobno lahko zaključimo glede odgovorov pri vprašanju o motivaciji vključitve k pouku zaradi vzpostavljanja vezi z jezikovno in kulturno skupnostjo s sicer visokim povprečjem (4), a z razliko med obravnavanimi skupnostma v prid skupnosti prekmurskih Romov (75 % respondentom iz Prekmurja je ta motiv zelo pomemben).

Najnižje povprečne vrednosti odgovorov, ki se nanašajo na motivacijo staršev za vpis svojih otrok na dopolnilni pouk romščine, je prejelo vprašanje, ki se nanaša na izobraževalne, poklicne in kognitivne prednosti, ki jih prinaša večjezičnost. Ponovno je v Prekmurju ta motiv v večjem deležu (62,5 %) pomemben za starše. Nizko povprečno vrednost odgovorov pa je prejela tudi že omenjena trditev, da je razlog za vpis podpora integraciji v slovensko družbo ob ohranjanju lastne identitete. In čeprav sta vprašanji delno tudi vsebinsko povezani, vsaj v delu, ko uspešno usvajanje prvega jezika vodi v

uspešnejše usvajanje drugega jezika, je dojemanje prednosti dvojezičnosti pri pripadnikih romskega jezika očitno slabše uveljavljeno, kar še posebej velja za Belo krajino.

Motive za vpis otrok je torej treba iskati v želji staršev po dodatnem delu z otroki ter pri samih otrocih v šoli, še posebej, ker jim je pouk všeč in ga radi obiskujejo (npr. »ker je [Ime – bratec, op. a.] hodil, je jokala, da bo hodila tudi ona« (A19)). Da je ogromno odvisno od učiteljic in njihovega pristopa do otrok in staršev ter posledičnega zaupanja, je razvidno tudi iz dodatnih pojasnil staršev: »Zaradi učiteljice, ker mu je pomagala« (A21), »spodbuda učiteljice dopolnilnega pouka« (A11 in A17), »prijazna učiteljica, pa tudi ji zaupamo« (A28), »tudi učiteljica me je poklicala in mi vse razložila, kaj bodo delali pri dopolnilnem pouku« (A16).

Tabela 6: Razlogi staršev za vpis otroka k pouku romščine

Kaj so bili glavni razlogi, da ste svojega otroka oziroma svoje otroke vključili v pouk romščine?								
Podvprašanja	Odgovori						Povprečje	Std. odklon
	Povsem nepomembno	Nepomembno	Niti pomembno niti nepomembno	Pomembno	Zelo pomembno	Skupaj		
Razvoj in ohranjanje maternega jezika za komunikacijo z družino in skupnostjo.	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	11 (37 %)	19 (63 %)	30 (100 %)	4,6	0,5
Krepitev kulturne identitete in občutka pripadnosti.	1 (3 %)	2 (7 %)	7 (23 %)	11 (37 %)	9 (30 %)	30 (100 %)	3,8	1,1
Vzpostavljanje vezi z jezikovno in kulturno skupnostjo.	1 (3 %)	2 (7 %)	4 (13 %)	13 (43 %)	10 (33 %)	30 (100 %)	4,0	1,0
Podpora integraciji v slovensko družbo ob ohranjanju lastne identitete.	2 (7 %)	2 (7 %)	10 (33 %)	12 (40 %)	4 (13 %)	30 (100 %)	3,5	1,0
Izobraževalne, poklicne in kognitivne prednosti večjezičnosti.	1 (3 %)	2 (7 %)	10 (33 %)	12 (40 %)	5 (17 %)	30 (100 %)	3,6	1,0

Kaj so bili glavni razlogi, da ste svojega otroka oziroma svoje otroke vključili v pouk romščine?								
Podvprašanja	Odgovori						Povprečje	Std. odklon
	Povsem nepomembno	Nepomembno	Niti pomembno niti nepomembno	Pomembno	Zelo pomembno	Skupaj		
Spodbujanje samozavedi in občutka pripadnosti.	1 (3 %)	2 (7 %)	5 (17 %)	12 (40 %)	10 (33 %)	30 (100 %)	3,9	1,0
Želja oziroma zanimanje otroka.	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (10 %)	27 (90 %)	30 (100 %)	4,9	0,3
Drugo.	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	6 (100 %)	6 (100 %)	5,0	0,0

Vir: Zorčič 2025b.

3.4.2 Ocena napredka

Pri ocenjevanju napredka otrok⁶ pri jeziku so bili starši bolj suvereni, saj so le štirje starši odgovorili z odgovorom »ne vem«, medtem ko je bilo takšnih odgovorov pri ocenitvi napredka pri poznavanju romske kulture veliko več (16 staršev). Izmed tistih, ki so se opredelili, prevladujejo odgovori staršev, ki pri otrocih opažajo velik napredek. Razlike med sorojenci niso opazne. Primerjava med obema šolama pokaže v povprečju boljše ocenjen napredek otrok na šoli v Beli krajini (napredek pri jeziku in tudi pri kulturi 3,9) kot v Prekmurju (jezik 3,3 in kultura 3,0).

3.4.3 Odnos okolice

Na vprašanje, če so kdaj doživeli negativni odnos do tega, da otrok obiskuje pouk romščine in romske kulture, starši odgovarjajo,⁷ da skoraj nikoli (dva starša sta navedla, da redko in občasno s strani sosedov, pri čemer bi veljalo vprašati, ali gre za sosede Rome ali Nerome). Glede tega, če so negativen odziv zaradi obiskovanja pouka romskega jezika doživeli otroci, jih približno polovica pravi, da tega ne ve, ostali pa, da nikoli s strani učiteljev (66 %), nikoli s strani drugih staršev (59 %) ter s strani sošolcev nikoli (27 %), redko (10 %) ali občasno (7 %).

6 Na voljo so bili odgovori: brez napredka, majhen napredek, zmeren napredek, velik napredek, ne vem.

7 Na voljo so bili odgovori: nikoli, redko, občasno, pogosto, zelo pogosto, ne vem.

3.4.4 Izzivi

Izmed navedenih izzivov, s katerimi bi se starši lahko soočali pri spodbujanju otrokove udeležbe pri pouku romščine in romske kulture, jih je večina (53 %) izbrala možnost, da nimajo dovolj časa za spremljanje otrokovega napredka pri pouku romskega jezika in kulture (večina iz Bele krajine), tretjina (33 %) navaja problem nedostopnosti oziroma neobstoja učnih virov in gradiv v romskem jeziku (večina iz Prekmurja), medtem ko slaba petina (18 %) staršev navaja, da nimajo nikakršnih težav (pod rubriko drugo). Iz odgovorov lahko razberemo tudi odobravanje, da se pouk odvija v šoli in določene zadržke glede možnosti obstoja gradiv za učenje romščine, npr.: »On se doma ne uči v romščini, da bi rabil neka gradiva« (A24), »Doma se romščine ne učijo iz zvezkov in knjig (A13).«

3.4.5 O pouku

Glede trditev, ki se nanašajo na pouk romščine, so starši odgovarjali precej homogeno (tabela 7).⁸ V večini (57 %) spremljajo, kaj delajo pri pouku (ali jim pove otrok ali pa sami pogledajo učno gradivo). Skoraj vsi (97 %) se strinjajo ali povsem strinjajo, da je otroku obiskovanje pouka zelo všeč, saj jim to tudi sam pove, noče zamuditi pouka ali se pohvali z znanjem. Velja tudi obratno – 97 % staršev je prepričanih, da to ni samo dodatna obveza za otroka. Večina staršev (60 %) se tudi strinja, da pouk pomaga, da je otrok boljši v šoli (se lažje uči, domače naloge dela bolje in sam lažje opravlja naloge, ki so povezane s šolo), dodatno se desetina staršev s tem povsem strinja. V Beli krajini se glede tega strinja ali povsem strinja 80 % staršev. Devetdeset odstotkov staršev prepozna otrokov napredek v romščini – otrok pozna več besed, bolj zapleteno se izraža, bolj je zgovoren. Glede vpliva učenja romščine na slovenščino, starši nimajo povsem razjasnenih pojmov: glede posledičnega napredka pri slovenščini zaradi učenja romščine starši niso gotovi (67 %). A tisti, ki so v napredek pri slovenščini prepričani, prihajajo iz Prekmurja, obenem pa so v večini (80 %) prepričani, da zaradi pouka romščine otroci nimajo še večjih problemov pri slovenščini, vseeno pa pet od šestih staršev, ki o tem niso prepričani, prihaja iz Prekmurja.

8 Metodološki problem se pojavi pri nekaterih odgovorih staršev, ki imajo pri pouku več kot enega otroka, podana pa je bila le ena ocena.

Tabela 7: Trditve o pouku romščine

V kolikšni meri se strinjate s spodnjimi trditvami o pouku romščine.								
Podvprašanja	Odgovori						Povprečje	Std. odklon
	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam niti se ne strinjam	Se strinjam	Povsem se strinjam	Skupaj		
Spremljam, kaj delajo pri pouku romščine (otrok mi sam pove, pregledam liste in zvezek, romska pomočnica poroča).	1 (3 %)	1 (3 %)	9 (30 %)	17 (57 %)	2 (7 %)	30 (100 %)	3,6	0,8
Otroku je zelo všeč obiskovanje pouka (to mi sam pove, noče zamuditi pouka, rad se pohvali doma).	0 (0 %)	0 (0 %)	2 (7 %)	17 (57 %)	11 (37 %)	30 (100 %)	4,3	0,6
Otroku pouk romščine pomaga, da je boljši v šoli (lažje se uči, domače naloge dela bolje in sam, lažje opravlja naloge, povezane s šolo, pozitivno vpliva na učni uspeh).	0 (0 %)	0 (0 %)	9 (30 %)	18 (60 %)	3 (10 %)	30 (100 %)	3,8	0,6
Vidim njegov napredek v romščini (pozna več besed, bolj zapleteno se izraža, bolj je zgovoren).	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (10 %)	18 (60 %)	9 (30 %)	30 (100 %)	4,2	0,6
Vidim njegov napredek pri slovenščini (npr. opažam, da bolje govori v formalnih situacijah).	0 (0 %)	0 (0 %)	20 (67 %)	9 (30 %)	1 (3 %)	30 (100 %)	3,4	0,6
Pouk romščine je samo dodatna obveznost za otroka.	19 (63 %)	9 (30 %)	2 (7 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	1,4	0,6
Zaradi pouka romščine ima samo še več problemov s slovenščino.	18 (60 %)	6 (20 %)	6 (20 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	1,6	0,8

Vir: Zorčič 2025b.

3.5 Stališča staršev do pouka romščine in romskega jezika

V naslednjem sklopu vprašanj smo želeli preveriti stališča staršev glede različnih trditev o pouku romščine (tabela 8).⁹ Najbolj homogeni so bili starši pri strinjanju s trditvijo, da bi vsi učitelji morali znati tudi osnove romščine: dve tretjini (67 %) staršev se s tem strinja, medtem ko slaba četrтина (23 %) o tem ni prepričana. Podoben rezultat najdemo tudi pri trditvi, da bi pouk romščine lahko obiskovali tudi otroci, ki doma govorijo slovensko, le da je strinjanje bolj pritrdilno (57 % se strinja, 17 % se popolnoma strinja).

Tabela 8: Stališča staršev do pouka romščine in romskega jezika

Navedite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami:									
Podvprašanja	Odgovori							Povprečje	Std. odklon
	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam niti se ne strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam	Ne vem	Skupaj		
Pouk romščine povečuje samozavest mojega otroka pri uporabi romščine.	0 (0 %)	1 (3 %)	1 (3 %)	10 (33 %)	6 (20 %)	12 (40 %)	30 (100 %)	4,9	1,1
Pouk romščine pomaga mojemu otroku pri učenju slovenščine.	0 (0 %)	1 (3 %)	9 (30 %)	14 (47 %)	1 (3 %)	5 (17 %)	30 (100 %)	4,0	1,1
Pouk romščine pomaga mojemu otroku pri socialni vključenosti v slovensko družbo (npr. sklepanje prijateljstev, občutek pripadnosti).	0 (0 %)	3 (10 %)	3 (10 %)	2 (7 %)	2 (7 %)	20 (67 %)	30 (100 %)	5,1	1,4
Pouk romščine izboljšuje splošni šolski uspeh mojega otroka.	0 (0 %)	2 (7 %)	5 (17 %)	17 (57 %)	1 (3 %)	5 (17 %)	30 (100 %)	4,1	1,1
Romski otroci bi morali imeti na voljo učbenike in delovne zvezke za vse predmete tudi v romščini.	0 (0 %)	8 (27 %)	14 (47 %)	5 (17 %)	1 (3 %)	2 (7 %)	30 (100 %)	3,2	1,1

9 Metodološki problem se pojavi pri nekaterih odgovorih staršev, ki imajo pri pouku več kot enega otroka.s

Navedite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami:									
Podvprašanja	Odgovori							Povprečje	Std. odklon
	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam niti se ne strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam	Ne vem	Skupaj		
Otroci iz romskega jezikovnega okolja bi morali imeti več ur slovenščine.	0 (0 %)	2 (7 %)	6 (20 %)	17 (57 %)	5 (17 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	3,8	0,8
Vsi romski otroci bi se morali učiti tudi romščino.	0 (0 %)	1 (3 %)	16 (53 %)	7 (23 %)	5 (17 %)	1 (3 %)	30 (100 %)	3,6	0,9
Pouk romščine bi lahko obiskovali tudi otroci, ki doma govorijo slovensko.	0 (0 %)	0 (0 %)	8 (27 %)	17 (57 %)	5 (17 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	3,9	0,7
Vsi učitelji bi morali znati tudi osnove romščine.	0 (0 %)	1 (3 %)	7 (23 %)	20 (67 %)	2 (7 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	3,8	0,6
Romski pomočniki bi morali z otroki v šoli več govoriti romsko.	0 (0 %)	0 (0 %)	15 (50 %)	9 (30 %)	4 (13 %)	2 (7 %)	30 (100 %)	3,8	0,9
Ponosen/ponosna sem na to, da je moj materni jezik romščina.	0 (0 %)	0 (0 %)	10 (33 %)	6 (20 %)	12 (40 %)	2 (7 %)	30 (100 %)	4,2	1,0
Morali bi imeti več knjig v romščini.	0 (0 %)	1 (3 %)	1 (3 %)	17 (59 %)	9 (31 %)	1 (3 %)	29 (100 %)	4,3	0,8
Zelo rad/a berem v romščini.	9 (30 %)	13 (43 %)	5 (17 %)	2 (7 %)	1 (3 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	2,1	1,0
Zelo rad/a pišem v romščini.	10 (33 %)	13 (43 %)	5 (17 %)	1 (3 %)	1 (3 %)	0 (0 %)	30 (100 %)	2,0	1,0
Zelo rad/a govorim v romščini.	2 (7 %)	1 (3 %)	1 (3 %)	2 (7 %)	22 (73 %)	2 (7 %)	30 (100 %)	4,6	1,2
Zelo rad/a poslušam romščino, čeprav je v drugem dialektu.	0 (0 %)	2 (7 %)	8 (27 %)	12 (40 %)	7 (23 %)	1 (3 %)	30 (100 %)	3,9	1,0

Vir: Zorčič 2025b.

Pri nadaljnjih trditvah se razpršenost odgovorov že večja, a so vrednosti standardnega odklona še vedno do vrednosti 1. S trditvijo, da bi morali imeti več knjig v romščini, se večina staršev (59 %) strinja, celo povsem strinja (31 %). Podobno se v večini (57 %) strinjajo s trditvijo, da bi otroci iz romskega

jezikovnega okolja morali imeti več ur slovenščine, 17 % se jih s trditvijo povsem strinja, petina pa ni gotovih. Po večini (53 %) negotovi pa so romski starši glede trditve, da bi se vsi romski otroci morali učiti tudi romščino (23 % se jih strinja, 17 % povsem strinja; slednji so vsi iz Prekmurja, medtem ko so v Beli krajini glede te trditve negotovi). Podobna razpršenost je pri strinjanju s trditvijo, da bi romski pomočniki morali v šoli z otroki več govoriti romsko. Večina (50 %) je glede tega negotova (30 % se jih strinja, 13 % popolnoma strinja, 7 % nima mnenja). Vsi, ki se glede tega popolnoma strinjajo, prihajajo iz Prekmurja – tam se jih s trditvijo popolnoma strinja 50 % in strinja 25 %.

Sledijo trditve, na katere imajo starši še bolj različne odzive. Zelo rad/a berem v romščini: največ se jih ne strinja (43 %) ali sploh ne strinja (30 %), respondenti, ki se s tem strinjajo, prihajajo iz Prekmurja. Podobne so ugotovitve glede strinjanja s trditvijo »Zelo rad/a pišem v romščini«: največ se jih ne strinja (43 %) ali sploh ne strinja (33 %). Ponovno tisti, ki se strinjajo s trditvijo, prihajajo iz Prekmurja. Respondenti se v večji meri strinjajo, da zelo radi poslušajo romščino, čeprav je v drugem dialektu: 40 % se jih strinja, 23 % povsem strinja, 27 % je negotovih. Podoben rezultat je tudi pri strinjanju s trditvijo, da so ponosni na to, da je njihov materni jezik romščina, le da je več tistih, ki se s trditvijo povsem strinjajo (40 %), strinja se petina (20 %), tretjina (33 %) pa je glede trditve negotova (vsi, ki so negotovi glede te trditve, prihajajo iz Bele krajine).

Še bolj razpeti so glede naslednjih trditev:

- 1) Romski otroci bi morali imeti na voljo učbenike in delovne zvezke za vse predmete tudi v romščini: skoraj polovica (47 %) staršev je glede te trditve negotova, 27 % se jih ne strinja, 17 % se jih s tem strinja, 3 % pa povsem strinja (večina negotovih respondentov je iz Bele krajine).
- 2) Pouk romščine povečuje samozavest mojega otroka pri rabi romščine: 40 % glede tega nima mnenja (vsi so iz Bele krajine), tretjina (33 %) se jih strinja, petina (20 %) se jih popolnoma strinja, 3 % pa o tem niso gotovi ali se ne strinjajo.
- 3) Pouk romščine pomaga mojemu otroku pri učenju slovenščine: skoraj polovica (47 %) se s tem strinja, 30 % je negotovih, 17 % o tej trditvi nima mnenja, 3 % se ne strinjajo ali pa povsem strinjajo.
- 4) Pouk romščine izboljšuje splošni učni uspeh mojega otroka: večina (57 %) staršev se glede tega strinja (ta delež je znašal 64 % pri starših iz Bele krajine), a je tudi 17 % staršev, ki so glede tega negotovi, in 17 % takšnih, ki glede tega nimajo mnenja, 7 % se jih ne strinja in 3 % povsem strinjajo.
- 5) Zelo rad/a govorim v romščini: velika večina (73 %) se s tem popolnoma strinja, vseeno se tudi 7 % s tem sploh ne strinja ali nima mnenja ali pa se strinja, 3 % pa se ne strinjajo ali so negotovi.

- 6) Trditev, na katero so starši odgovarjali najbolj negotovo, je , da pouk romščine pomaga otroku pri socialni vključenosti v slovensko družbo (npr. sklepanje prijateljstev, občutek pripadnosti): dve tretjini (67 %) staršev o tem nimata mnenja (ta delež znaša pri respondentih iz Bele krajine 86 %), 10 % je negotovih in prav toliko se jih s tem ne strinja, samo po 7 % se jih strinja ali pa povsem strinja. Ti odgovori so v skladu s tem, da romski pouk trenutno obiskujejo le otroci iz romske skupnosti in ni povezovalnega učinka z otroki večinskega prebivalstva.

Na vprašanje, kako bi po njihovem mnenju v Sloveniji morale biti urejeno učenje romščine otrok z romskim maternim jezikom, so starši odgovorili v veliki večini (73 %), da je trenutna oblika – kot dopolnilni pouk – najprimernejša. Petina staršev (20 %) meni, da bi se otroci morali učiti romščino v okviru razširjenega programa osnovne šole, a brez ocene. Le 3 % so mnenja, da bi se otroci morali učiti romščino v okviru rednega šolskega pouka kot ocenjeni izbirni predmet. Razbitje podatkov na regijo pokaže, da večina tistih, ki menijo, da bi moral pouk romščine doživeti nadgradnjo, prihaja iz Prekmurja, medtem ko je 90 % respondentov iz Bele krajine zadovoljnih s trenutno obliko, torej kot dopolnilni pouk (tabela 9).

Tabela 9: Mnenje staršev o organiziranost romskega pouka v šolah

Kako bi po vašem mnenju v Sloveniji morale biti urejeno učenje romščine otrok z romskim maternim jezikom?					
	Otroci bi se morali učiti romščino v okviru rednega šolskega pouka kot izbirni predmet (z oceno).	Otroci bi se morali učiti romščino v okviru razširjenega programa osnovne šole (brez ocene).	Otroci bi se morali učiti romščino kot dopolnilni pouk (tako, kot je sedaj).	Učenje romščine bi moralo potekati v okviru posameznih romskih društev.	Skupaj
Bela krajina	0	2	19	0	21
	0 %	10 %	90 %	0 %	100 %
Prekmurje	1	4	3	0	8
	13 %	50 %	38 %	0 %	100 %
Skupaj	1	6	22	0	29
	3 %	21 %	76 %	0 %	100 %

Vir: Zorčič 2025b.

4 Diskusija

Rezultati ankete v delu rabe in odnosa do jezika kažejo na razliko med romskimi starši, predvsem pa razliko med obema jezikovnima skupnostma. Tako lahko iz podatkov razberemo, da tisti, ki radi (čeprav občasno) romščino tudi berejo, jo raje tudi zapisujejo, tudi v digitalni komunikaciji, ter lažje vidijo napredek otrok pri drugem jeziku (Zorčič 2025b). Ti posamezniki verjetno v večji meri pozitivno vrednotijo vse jezike in jih vidijo kot pridobitev.

Vseeno se sociolingvistične razlike in drugačna realnost, ki jo živijo pripadniki obeh obravnavanih romskih jezikovnih skupnosti, kažejo tako v jezikovni zmožnosti in samozavesti govorcev kot tudi v razvitosti in dostopnosti jezikovnih virov za njihove uporabnike. Vse to se posledično odraža tudi v jezikovnem ponosu in izražanju identitete, pa tudi v revitalizacijskih vzgibih govorcev prestižnejšega izmed obeh obravnavanih romskih dialektov.

4.1 Jezikovna zmožnost in želja po razumevanju

Iz podatkov je razvidno, da skupnost v Beli krajini uporablja več romščine in skoraj nič slovenščine, medtem ko je slednja v Prekmurju prisotna tudi v družinah. Slednje odsevajo tudi ocene znanja romščine in slovenščine otrok, ki so jo podali pripadniki obeh jezikovnih skupnosti. V Beli krajini se tako nelagodnost zaradi neznanja oziroma slabšega znanja slovenščine kaže v večji želji staršev, da bi tudi učitelji znali osnove romskega jezika za lažjo komunikacijo z njihovimi otroki, medtem ko od romskih pomočnikov ne pričakujejo, da bi z otroki še več govorili v romščini. Obratno je stanje v Prekmurju, kjer je zavedanje staršev o znanju slovenščine na višji ravni in ne čutijo potrebe po večanju prisotnosti slovenščine, ampak romščine, torej se kaže nekakšna želja po revitalizaciji.

4.2 Revitalizacijski vzgibi

Revitalizacijski vzgibi se kažejo v odgovorih staršev iz Prekmurja. Gre za v povprečju večje strinjanje s trditvijo, da bi se vsi romski otroci morali učiti romščino. Prav tako bi si starši v Prekmurju v večji meri želeli, da bi romski pomočniki uporabljali več romščine z otroki, obenem pa je več takšnih staršev, ki jim ni pomembno, da bi učitelji poznali tudi osnove romskega jezika. Iz podatkov je razvidna tudi večja želja prekmurskih staršev po napredku otrok tako v romskem jeziku kakor tudi v poznavanju kulture, obenem pa je tudi več staršev, ki bi si želeli nadgradnje poučevanja romskega jezika iz dopolnilnega pouka v šolski predmet.

4.3 Dostopnost jezikovnih virov in možnosti rabe

Dostopnost jezikovnih virov in možnost rabe romskega jezika je zagotovo v večji meri na voljo prekmurskim romskim govorcem, saj v njihovem dialektu obstaja več knjig, slovníc in drugih opisov jezika, pa tudi radijskih in televizijskih oddaj, v katerih lahko v večji meri slišimo prekmurski romski dialekt. Vse to povečuje prestižnost prekmurskega romskega dialekt. Posredno to lahko razberemo tudi iz odgovorov posameznih respondentov, ki občasno tudi berejo in si želijo (še) več knjig.

4.4 Jezikovna samozavest (ponos) in identiteta

Jezikovna samozavest (ponos) in identiteta se v večji meri kažeta pri govorcih dialekt iz Prekmurja, ki ob boljših socialno-ekonomskih izhodiščih in jezikovni samozavesti lažje izražajo tako lastno identiteto in kulturo kakor tudi revitalizacijske želje oziroma željo po ohranitvi jezika za prihodnje generacije.

4.5 Zadovoljstvo s poukom

Izredno pomembna ugotovitev je zaupanje staršev do izvajalk pouka in odobravanje oblike izvedbe. S to obliko so še posebej zadovoljni v Beli krajini, kjer starši ob zaupanju v izvajalko ta dodatni angažma z njihovimi otroki v šoli vidijo kot pozitivno pridobitev. Obenem izvajalki, tudi sami pripadnici romske skupnosti, služita kot dober zgled – predvsem za dekleta. Vse to je dober način za boljšo vključenost otrok k pouku in posledično boljšo učno uspešnost, na dolgi rok pa za izboljšanje odnosa do izobraževanja.

5 Zaključek

Iz rezultatov je razvidno, da so romski starši zelo naklonjeni izvajanju pouka romščine in romske kulture v šoli, in sicer najbolj v obliki, kot se trenutno pri njih izvaja, to je kot dopolnilni pouk v okviru šole. Kljub majhnemu vzorcu – predvsem v Prekmurju – in dejstvu, da sta anketiranje opravili izvajalki pouka, kar bi lahko pomenilo pomanjkljivost ankete, so bili vanjo vključeni skoraj vsi starši otrok, ki obiskujejo evalvirani program. Posledično so podatki v delu ankete, ki ugotavljajo zadovoljstvo glede izvedbe takšnega programa poučevanja romskega jezika in kulture v okviru romske skupnosti, pomembni in reprezentativni. Izredno pomembna je ugotovitev, da starši ob zaupanju v izvajalko ta dodatni angažma z njihovimi otroki v šoli vidijo kot pozitivno pridobitev, kar je dober način za boljšo vključenost otrok k pouku in posledično boljšo učno uspešnost, na dolgi rok pa za izboljšanje odnosa do izobraževanja.

Rezultati ankete v delu rabe in odnosa do jezika kažejo na razliko med posamezniki, predvsem pa razliko med obema jezikovnima skupnostima, prekmursko in dolensko. Sociolingvistične razlike in drugačna realnost, ki jo živijo pripadniki obeh obravnavanih romskih jezikovnih skupnostma, se kažejo tako v jezikovni zmožnosti in samozavesti govorcev kot tudi v razvitosti in dostopnosti jezikovnih virov za njihove uporabnike. Vse to se posledično odraža še v jezikovnem ponosu in izražanju identitete, pa tudi v revitalizacijskih vzgibih govorcev prestižnejšega izmed obeh obravnavanih romskih dialektov.

Literatura in viri

- Cech, P. & Heinschink, M., 2001. A Dialect with Seven Names. *Romani Studies* 11 (2), 137–184.
- Cummins, J., 2006. *Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Multilingual Matters, Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney.
- Ferlin, S., 2024. Dolenjskih Romov ne bi smeli primerjati s prekmurskimi. *Dnevnik*, 3. 9. 2024, <https://www.dnevnik.si/novice/slovenija/dolenjskih-romov-ne-bi-smeli-primerjati-s-prekmurskimi-2689901/> (dostop 21. 11. 2025).
- King, K.A. & Fogle, L.W., 2017. Family Language Policy. V McCarty, T. & May, S. (ur.) *Language Policy and Political Issues in Education. Encyclopedia of Language and Education*. Springer, Cham, 315–327, https://doi.org/10.1007/978-3-319-02344-1_25
- Kyuchukov, H. (2024). Learnability Theory and Rural Roma Children's Knowledge of Languages: An Empirical Psycholinguistic Comparative study. *Psycholinguistics*, 35 (1), 108–133.
- Matras, Y., 2004. *Romani: A Linguistic Introduction*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Réger, Z., 1999. Gypsy Children's Language Problems and Their Chances to Manage at School. V C. Fényes, C. McDonald & A. Mészáros (ur.) *The Roma Education Resource Book*. Open Society Institute – Institute for Educational Policy, Budapest, 169–173.
- STA 2023. Zveza Romov ob svetovnem dnevu romskega jezika opozorila, da romski jezik govori vedno manj romskih otrok. *STA*, 2. 11. 2023. <https://www.sta.si/3231626/zveza-romov-ob-svetovnem-dnevu-romskega-jezika-opozorila-da-romski-jezik-govori-vedno-manj-romskih-otrok> (dostop 25. 11. 2025)
- STA 2025. Romski jezik se danes med otroki uporablja manj. *Sobotainfo*, 4. 11. 2025, <https://sobotainfo.com/novica/lokalno/foto-jozek-horvat-muc-romski-jezik-se-danes-med-otroki-uporablja-manj/316881> (dostop 23. 11. 2025).
- Tancer, M., 1994. *Vzgoja in izobraževanje Romov na Slovenskem*. Založba Obzorja, Maribor.
- Vonta, T., Jager, J., Rutar Leban, T., Vidmar, M., Baranja, S., Rutar, S., Mlekuž, A., Jaklič Šimnic, A., Vidmar, J. & Balič, F., 2011. *Nacionalna evalvacijska študija uspešnosti romskih učencev v osnovni šoli: končno poročilo*. Pedagoški inštitut, Ljubljana.
- Zagovornik načela enakosti, 2025. Izzivi pri vzgoji in izobraževanju romskih otrok in mladostnikov. Posebno poročilo. Ljubljana, <https://zagovornik.si/zagovornik-s-posebnim-porocilom-o-izzivih-pri-vzgoji-in-izobrazevanju-romskih-otrok-in-mladostnikov/> (dostop 21. 11. 2025).
- Zorčič, S., 2025b. *Izkušnje in mnenja staršev o pouku romščine in romske kulture* [Podatkovna zbirka]. Zenodo, <https://doi.org/10.5281/zenodo.17713887>
- Zorčič, S. 2025a. Jezikovna zmožnost romskih otrok v slovenščini na začetku osnovne šole. *Sodobna Pedagogika* 76 (1), 9–23.
- Winkler, P., 1999. Izkušnje Slovenije pri urejanju položaja Romov. V: Klopčič, V. & Polzer, M. (ur.) *Izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi – Izziv za manjšinsko pravo*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 27–36.

Financiranje in zahvala

Prispevek je nastal v okviru strokovno-razvojne naloge Podporne aktivnosti v izobraževanju, na podlagi naročila Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, ter v okviru raziskovalnega programa Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje (P5-0081), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. Avtorica članka se zahvaljuje obema izvajalkama pouka, vsem staršem, predvsem pa romskim učencem, ki tako prizadevno obiskujejo pouk.

Parents' Experiences and Opinions on Romani Language and Culture Classes

Abstract

This article examines the experiences and opinions of Roma parents regarding Romani language and culture classes attended by their children. Roma children in Slovenia enter the education system with varying levels of proficiency in Slovene and Romani and, unlike members of the two constitutionally recognised national communities, do not have access to education in their first language. Numerous studies and policy recommendations emphasise the importance of early inclusion in preschool education and additional language learning for Roma children, while also highlighting the need to incorporate Romani language and culture into the school curriculum, taking into account the considerable dialectal diversity within the Roma community itself.

The study is based on a survey of thirty parents from the Bela Krajina and Prekmurje regions. Respondents shared their experiences with supplementary Romani language and culture classes and answered questions related to language use, language competence, and attitudes towards the Romani language. The findings indicate that most parents use Romani at home, while the use of Slovene varies by region. Parents generally assess their children's knowledge of Romani positively but express concerns about their proficiency in Slovene, particularly in Bela Krajina, where levels are often lower.

Parents appreciate the current model of supplementary classes, viewing this additional engagement within the school setting as beneficial for their children. These classes are therefore regarded as an effective means of enhancing the inclusion of Roma children in the educational process and, in the long term, improving their academic performance and attitudes towards schooling. The article also highlights sociolinguistic differences between Prekmurje and Bela Krajina, which shape speakers' linguistic self-confidence and identity.

Keywords: Romani language, supplementary classes, primary school, parents' opinions, Slovenia

